

Grön ekonomi

Omställning till en klimatvänlig, resurseffektiv
och socialt inkluderande ekonomi
genom kapitalförvaltning

Bakgrundsrapport ny klimatstrategi

Ekonomi- och
hållbarhetsavdelningen
Örebro kommun

Författare Hanna Arneson

Ekonomi- och hållbarhetsavdelningen, Örebro kommun.

Författaren ansvarar för innehållet i rapporten. Version 1, publicerad 2015.06.25.

Rapporten citeras: Arneson, Hanna (2015). *Grön ekonomi - Omställning till en klimatvänlig, resurseffektiv och socialt inkluderande ekonomi genom kapitalförvaltning*. Bakgrundsrapport till ny klimatstrategi för Örebro kommun. Ekonomi- och hållbarhetsavdelningen, Örebro kommun.

Innehåll

Förord	1
Den gröna ekonomins utgångspunkter och företrädare	2
Vad är problemet för planeten?	3
Vad är problemet för finanserna?	3
Svenska sparare vill att deras kapital ska bidra aktivt till hållbara klimatlösningar	4
Kapitalförvaltning: fossilfria placeringar - avgränsningar och globala trender	5
FNs arbete för grön ekonomi med fokus på klimatutmaningen	5
UNEP Inquiry	5
FN samarbetar med finansmarknaden inför klimatmötet i Paris i december 2015	5
The Portfolio Decarbonization Coalition	6
Montreal Carbon Pledge	6
Global investor statement on climate change	6
Climate finance day	7
FNs klimatpanel förespråkar ekonomiska verktyg för att klara klimatutmaningen	7
Initiativ från tankesmedjor och NGOs	7
Divest-invest	7
Carbon tracker initiative	8
Fossil Free Indexes	8
Europa och europeiska unionen	8
Norge	8
Norska statens pensionsfond	8
Det norska pensions-, finans- och försäkringsbolaget KLP	8
Oslo stad	9
Börsen i Oslo	9
Sverige	9
Svenska organisationer som fasar ut innehav av företag från fossil energi-sektorn	9
Örebro kommun exkluderar fossil energi i kapitalförvaltningen och emitterar gröna obligationer	10
Svenska kapitalförvaltare	11
SvD startar sajten "Hållbar Finans"	11
Vilka metoder kan styra bort från problemen?	12
Vad kan finansmarknaden göra?	12
Vad kan staten göra staten göra?	12
Vad kan kommuner, landsting och regioner göra?	12
Vad kan enskilda personer göra?	14
Referenser	15
Bilaga 1 - Beräkning av koldioxidutsläpp, Greenhouse gas-protokollet	17

Förord

Rapporten du just nu läser är en bakgrundsrapport framtagen i arbetet med att revidera Örebro kommuns klimatplan. Den nuvarande Klimatplanen för Örebro kommun antogs 2010. Den har gett en samlad bild av klimatfrågorna i Örebro och vad kommunen gör inom området. Uppföljningar av klimatplanen visar att den har gett goda resultat.

Det har nu blivit dags att ta ytterligare ett steg framåt och vi har därför påbörjat arbetet med att ta fram en ny klimatstrategi på uppdrag av kommunstyrelsens utskott för näringsliv och tillväxt. Målet är att ha en beslutad klimatstrategi med tillhörande handlingsplan i början på 2016.

Klimatstrategin kommer att innehålla såväl insatsområden för kommunkoncernen som insatsområden för det geografiska området som Örebro kommun utgör. Bland insatsområdena för kommunkoncernen återfinns: energi, resor och transporter, livsmedel, övriga produkter och grön ekonomi. Samtliga insatsområden är beskrivna i bakgrundsrapporter. Detta är bakgrundsrapporten till insatsområdet grön ekonomi. Fokus i rapporten ligger på klimatsmart kapitalförvaltning.

Den gröna ekonomins utgångspunkter och företrädare

Under senare år har grön ekonomi kommit i fokus med anledning av systemkriser inom ekologi, energi och ekonomi. De många företrädarna menar att den globala ekonomin behöver ställa om så att utvecklingen blir miljövänlig, klimatneutral och klimatrezilient. Den gröna ekonomin definieras som en ekonomi som ger ökad mänskligt välmående och social rättvisa samtidigt som riskerna och sårbarheten i miljön och ekosystemen minskar. Kort uttryckt: en grön ekonomi är klimatvänlig, resurseffektiv och socialt inkluderande (United Nations Environment Programme, 2011; OECD, 2011). Denna definition av grön ekonomi ligger helt i linje med begreppet hållbar ekonomisk utveckling, som Alfredsson och Wijkman (2014) beskriver som ett medel för att uppnå social utveckling inom planetens ramar.

Bland förespråkarna återfinns FN som pläderar för grön ekonomi i många av sina organ och i sina konferenser. Som exempel var grön ekonomi ett av två huvudteman under FNs konferens om hållbar utveckling 2012 ("Rio +20"), liksom ett av åtta teman under FNs klimatmöte hösten 2014. Vidare har både FN:s konferens om handel och utveckling (UNCTAD) liksom FN:s avdelning för ekonomiska och sociala ärenden (UNDESA) fokus på grön ekonomi. Andra organisationer som också ägnar sig åt frågan är Världsbanken, The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), World Economic Forum och International Labour Organisation (ILO). Dessutom har president Obama (2014) uttryckt ett starkt stöd för grön ekonomi.

Några organisationer och sammanslutningar har hela sitt fokus på klimatvänlig ekonomi och tillväxt. Däribland återfinns The global commission on the economy and climate (Global commission on the economy and climate, 2014) liksom Global Green Growth Institute, Green Economy Coalition samt Green Growth Leaders. Andra sammanslutningars perspektiv på grön ekonomi omfattar fler miljöutmaningar än enbart klimatet. Ett sådant exempel är det finansledda initiativet The Natural Capital Declaration (NCD), ett initiativ med åtaganden att integrera naturkapitalets ekosystemtjänster i finanssektorns tjänster och produkter. Ett fyrtiotal finansaktörer (varav hittills ingen svensk) arbetar globalt för att utveckla nya verktyg och metoder. Bland deras fyra åtaganden återfinns att integrera naturkapitalöverväganden i kapital- och skuldförvaltning. Arbetet är aktörernas respons till FNs hållbarhetskonferenser (Rio 1992 och Rio +20, 2012). (Natural Capital Declaration, UNEP Finance Initiative och Global Canopy Programme, 2012; Mulder, Mitchell, Peirao, Habtegaber, Cruichshank, Scott och Meneses, 2013)

Kapital- och skuldförvaltning är centralt i den gröna ekonomin

Att placera kapital och att låna kapital är två sidor av samma mynt. För att vi ska kunna placera våra pengar ansvarsfullt och till gagn för miljö och klimat så behöver någon annan göra investeringar till gagn för miljö och klimat som de behöver låna pengar till. Investeringar med en grön och klimatvänlig målbild är centrala för den globala utvecklingen. Utan kapital till investeringar blir inte investeringarna av. I denna text ligger fokus på klimatsmart kapitalförvaltning.

Vad är problemet för planeten? Vårt sparkapital har stor påverkan på klimat och miljö

Klimatbelastningen från sparkapital placerat i kol, olja och gasföretagen är stora. Enbart svenska folkets sparkapital utgör mångmiljardbelopp investerade i bolag som orsakar stora koldioxidutsläpp. Den enskildes utsläpp från konsumtion ("bilen, biffen, bostaden") är ca 11 ton per person. Utsläppen från årlig energiproduktion kopplat till svenskt ägande på världens börser är ytterligare 8 ton per sparande person ("börsen"). Dessutom tillkommer en andel i fossila reserver på omkring 753 ton per person i framtida utsläpp, om de utvinns. Svenskarnas sparande orsakar lika stora klimatutsläpp som hela Sverige. (PWC, 2014; Världsnaturfonden 2014; Världsnaturfonden 2015)

Vid sidan av klimatbelastningen som svenskarnas sparande medför så påverkar sparandet även den biologiska mångfalden negativt (Fair trade center, 2014).

Vad är problemet för finanserna? Från klimatrisk till portföljrisk

För att klara tvågradersmålet måste 80 % av fossil-energi-reserverna stanna kvar under mark (IPCC, 2014). De investeringar som görs i olje- och kolföretag är därför sannolikt en förlustaffär. Detta fenomen kallas fossilbubblan. Under 2014 diskuterades den ökade finansiella risken med investeringar i fossil energi politiskt inom såväl Sverige (Sveriges miljö- och finansdepartement, 2014.03.26), EU och världen i stort (University of Cambridge, Institutional Investors Group on Climate Change och UNEP Programme Finance Initiative, 2014; Ansar, Caldecott och Tilbury, 2013). Under 2015 har "stranded assets" varit på agendan i Bank of England (Carbon tracker initiative, 2015a). Som exempel är riskerna med fossilbubblan stora för EUs finansiella system. Banker och pensionsbolag inom EU har en exponering gentemot olja, kol och gas som omfattar en triljon euro (cirka fem procent av innehavet) (Weyzig, Kuepper, van Gelder, och van Tilburg, 2014). Enskilda regeringar är dock de som sitter på den största risken i relation till fossilbubblan eftersom de vanligen äger fossilkällorna och/eller tar in skatter och royalty på utvinningen. Inkomsterna från olja, kol och gasutvinning går till 90 % till stater (där ibland Opecländerna, USA och Ryssland), medan tio procent går till företag. (Sveriges radio, 2014.03.26).

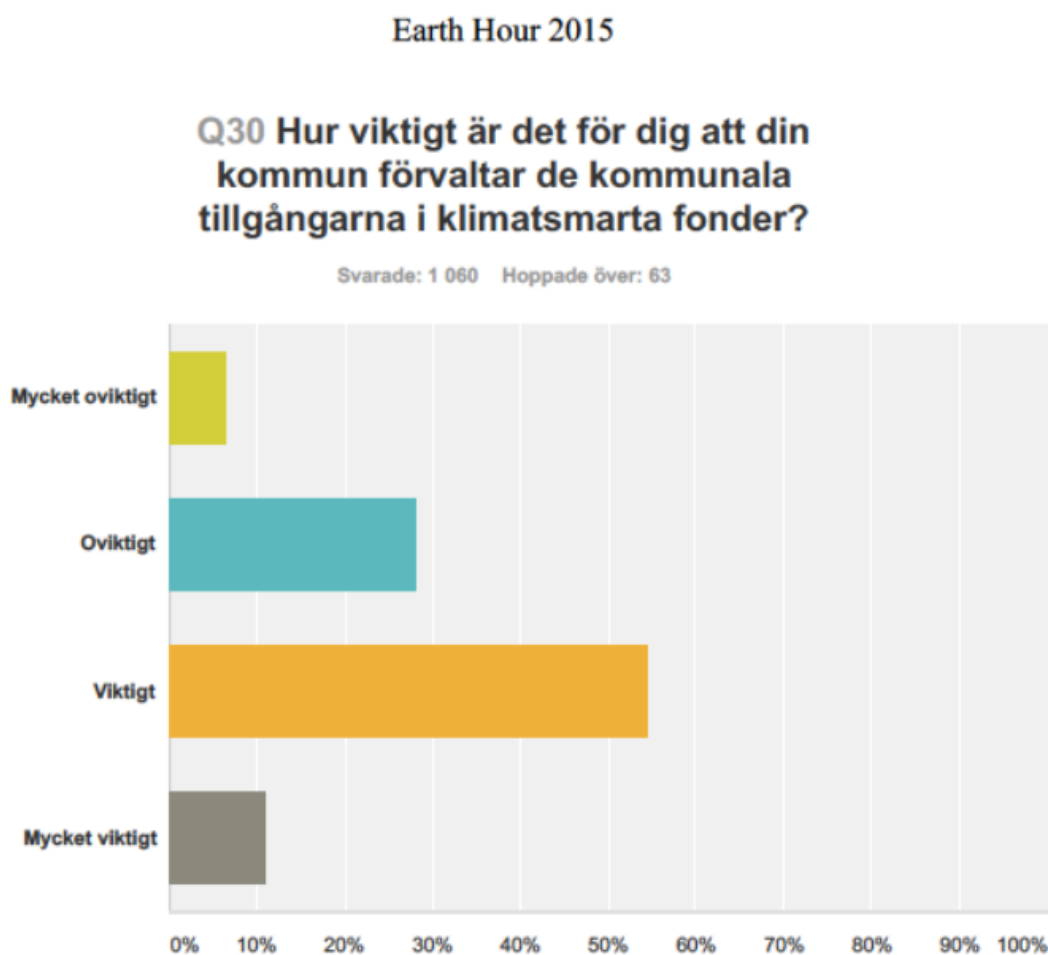
Andra begrepp som används vid sidan av fossilbubblan är stranded assets, unburnable carbon, carbon bubble, carbon budget etc (Carbon tracker initiative, 2015b).

Kommande klimatförändringar blir kostsamma för finansvärlden

Vid sidan av de affärsmässiga riskerna med fossilbubblan kommer även kommande klimatförändringar att påverka alla sektorer av ekonomin. Bland annat kommer jordbruk, livsmedelsproduktion och infrastruktur att påverkas, med stora konsekvenser för investerare och finansiella institutioner som följd. Detta kommer i sin tur att medföra en än mer sårbar situation för världen. (University of Cambridge, Institutional Investors Group on Climate Change, United Nations Environment Programme Finance Initiatives, 2014)

Svenska sparare vill att deras kapital ska bidra aktivt till hållbara klimatlösningar

Världsnaturfondens undersökning (genomförd i Sverige 2015) visar att 70 % av svenskarna är intresserade av att ha sina pengar i en portfölj med hållbara investeringar och klimatsmarta fonder. Två av tre svenskar vill att deras privata sparande ska bidra aktivt till hållbara klimatlösningar. Lika många anser att det är viktigt eller mycket viktigt att deras kommun förvaltar de kommunala tillgångarna i klimatsmarta fonder. Ännu fler, 90 %, är negativa till att de statliga pensionspengarna bidrar till den globala uppvärmningen. Tre av tio säger sig vara beredda att placera sina pengar till en lite lägre avkastning för att minska klimatbelastningen. Är avkastningen densamma skulle ytterligare 60 % välja en klimatsmart placering av sitt sparande. Trots ett stort intresse för klimatsmarta investeringar och grönt sparande säger sig 90 % inte ha frågat sin bank, försäkrings-, och pensionsbolag om de kan erbjuda ett klimatsmart sparalternativ. Endast ett fåtal har kunskap om hur deras sparande förvaltas ur klimatsynpunkt. (Världsnaturfonden, 2015)

Figur 1. Resultat från Världsnaturfondens undersökning genomförd i mars 2015. Hur viktigt är det för dig att din kommun förvaltar de kommunala tillgångarna i klimatsmarta fonder? (Världsnaturfondens Earth hour klimatbarometer 2015)

Kapitalförvaltning: Fossilfria placeringar - avgränsningar

Begreppet fossilfria placeringar används för närvarande i Sverige och världen (fossil free). Som begreppet används idag avses att investeringar inte sker i kol-, olja- eller gasföretag. Vanligen menar man då att inga placeringar sker i företag som prospekterar, exploaterar, utviner eller producerar fossil energi såsom olja och kol. Placeringar i företag som använder sig av fossil energi ingår för närvarande inte i begreppet fossilfria placeringar. Detta gäller även om företagen använder sig av stora mängder fossil energi, som exempelvis stålbranschen.

Fossilfria placeringar - Global händelser och trender

Många har divesterat sina innehav av fossil energi – ännu fler är på gång

Inför FNs klimatmöte i september 2014 genomfördes en inventering av placerare i världen som valt att anta placeringspolicier med krav på fossilfrihet (UN Climate summit, 2014). Bland ett par hundra investerare globalt som beslutat att sälja sina innehav återfanns Örebro kommun och Svenska kyrkan. Majoriteten av de som divesterat är stiftelser och NGOs.

Under 2014 har såväl FNs generalsekreterare Ban Ki-moon (2014.11.02) liksom USAs president Barack Obama (2014.06.14) uppmanat regeringar och företag att fasa ut sina investeringar inom fossil energi.

Under tiden som gått sedan klimatmötet i september 2014 har ytterligare placerare beslutat att sälja av sitt fossila innehav. Nedan följer en beskrivning av vilka initiativ som tas i omvärlden, och vilka det är som går i frontlinjen. Beskrivningen går från globalt till lokalt, med start i FN och avslutning i Örebro kommun.

FNs arbete för grön ekonomi med fokus på klimatutmaningen

UNEP Inquiry - FN är på spaning efter ett hållbart finanssystem

FN arbetar med klimatförändringarna i många av sina organ. När det gäller FNs arbete med finansernas påverkan på klimatet pågår många aktiviteter inför klimatmötet i Paris i december 2015. FN menar dock att hela finanssystemet behöver reformeras för att en grön ekonomi ska bli verkligt möjlig. FNs miljöprogram UNEP har därför initierat UNEP Inquiry med start i januari 2014. Initiativet ska utforska designandet av ett hållbart finanssystem. Uppdraget är att "Identify, develop and recommend reforms to the policy and regulatory arrangements governing financial markets that would deliver a step change in their effectiveness in channeling capital to investments that would accelerate the transition to a prosperous and inclusive green economy." Arbetet avrapporteras i slutet av 2015. (UNEP Inquiry, 2014)

FN samarbetar med finansmarknaden inför klimatmötet i Paris i december 2015

FNs arbete kring ansvarsfulla investeringar återfinns inom UNPRI (PRI= Principles for Responsible Investment) UNEP Finance Initiative and United Nations Global Compact (2015). PRIs mission är långsiktigt värdeskapande genom ett effektivt och hållbart globalt finanssystem som premierar långsiktiga, ansvarsfulla investeringar som främjar miljön och samhället. PRI har format principer för ansvarsfulla investeringar som de uppmuntrar och stöttar världens investerare att tillämpa. Principerna inbegriper inte klimatpåverkan per se, men PRI-organisationen har under 2015 ett starkt fokus på FNs klimatkonferens i Paris i december 2015.

Fokus ligger på att få världens ledare att fatta långtgående beslut på klimatmötet i december 2015. PRI jobbar aktivt och målmedvetet för att få investerare att se sin roll som finansiärer för omställningen till en klimativänlig ekonomi. Detta sker genom att mobilisera investerarna, underlätta samarbete i påverkansfrågor för investerarna samt genom att synliggöra hur investerare adresserar klimatutmaningen. Inför klimatmötet i Paris ska det vara tydligt för beslutsfattarna att de har ett starkt stöd från investerare för långtgående globala beslut. (UNPRI, 2015)

PRI har tillsammans med UNEP FI utvecklat initiativen Portfolio Decarbonisation Coalition (PDC) och Montreal Carbon Pledge. Mer information om dessa nedan.

Portfolio Decarbonization Coalition pläderar för klimatavtrycksredovisning och arbetar för en standardisering och harmonisering av portföljers klimatavtryck

Bland institutionella investerare finns ett initiativ kallat The Portfolio Decarbonization Coalition (PDC). PDC är ett initiativ för att mobilisera finansmarknaden att minska sina klimatavtryck. PDC lanserades i samband med FN:s möte om klimatförändringar i New York, september 2014. Det bestod i april 2015 av nio stora placerare, varav två svenska: 4e AP-fonden och Svenska kyrkan. Även FN:s miljöprogram (UNEP) med tillhörande finansinitiativ (UNEP FI) ingår. De menar att det är avgörande att investerare mäter och återkommande publicerar sina koldioxidutsläpp (carbon footprinting). Baserat på informationen om koldioxidutsläppen ska investerare runt om i världen minska sina klimatbelastande placeringar. Portfolio Decarbonisation Coalition strävar efter att underlätta för investerare att mäta sina klimatavtryck. Under 2015 kommer en guide för standardisering och harmonisering av klimatavtryck av portföljer att publiceras av UNEPFI och the Greenhouse Gas Protocol. (unepfi.org/pdc)

UNEP Finance Initiative har också argumenterat för minskade klimatavtryck genom förändrade investeringar i sin rapport Portfolio carbon – Measuring, disclosing and managing the carbon intensity of investments and investment portfolios (2013).

Montreal Carbon Pledge: Förvaltare förbinder sig att mäta och publicera sin klimatpåverkan

I samband med FN:s möte om klimatförändringar i New York september 2014 lanserades Montreal Carbon Pledge. Genom att signera Montreal Carbon Pledge förbinder förvaltare sig att mäta och publikt presentera sin investeringsportföljs carbon footprint årligen, i sin helhet eller avseende delar. I april 2015 var sju av 41 signatories svenska förvaltare (första, tredje respektive fjärde AP-fonden, Nordea, Öhman fonder, Folksam samt Swedbank Robur Fonder AB). (www.montrealpledge.org)

Global investor statement on climate change: Finansvärlden vill att världens ledare ska fatta beslut som gynnar såväl finansbranschen som klimatet

Ett initiativ kallat Global investor statement on climate change (IIGCC) (2014) formulerades av investerare och förvaltare för att utmana världens ledare inför klimatmötet i Paris i december 2015. Här återfinns ett flertal svenska aktörer (såväl första, andra samt fjärde AP-fonden, Folksam, Nordea asset management, Swedbank Robur fonder AB och Svenska kyrkan). (Global investor statement on climate change, 2014; UN Headquarters, 2014)

Uppropet önskar att världens ledare beslutar om:

- stabila, pålitliga och ekonomiskt meningsfulla prislappar på koldioxidutsläpp.

- Stärkt stöd för energieffektiviseringar och förnybar energi.
- Stöd till innovationer kring klimatvänlig teknikutveckling.
- Planer för avveckling av fossil energi.
- Säkerställande av att nationella klimatanpassningsplaner formas för att främja investeringar.
- En genomlysning av regleringar som kan motverka investeringar i klimatsmarta och klimattåliga tekniker.

Climate finance day

Den 22 maj 2015 genomfördes Climate finance day i Paris, inför FNs klimatmöte COP21 som genomförs i Paris i december 2015. Konferensen fokuserade på allokeringen av kapital i riktning mot en klimatvänlig och resilient tillväxt. Bland talarna återfanns Mats Andersson, vd för 4e AP-fonden. Konferensen arrangerades av följande partners: PRI Principles for responsible investments, UNEP Finance initiative, UNEP Inquiry, IIGCC samt Paris EUROPLACE.

FNs klimatpanel förespråkar ekonomiska verktyg för att klara klimatutmaningen

FNs klimatpanel (IPCC) kommer med återkommande rapporter med förslag på åtgärder för att klara klimatutmaningen. Tyvärr saknar dessa rapporter än så länge förslag på åtgärder med bäring på investerare och finansinstitutioner? Förvisso omnämner IPCC (2014a) ett antal ekonomiska verktyg som kan tillämpas, men främst av den offentliga sektorn, snarare än för investerare och finansinstitutioner. De föreslagna ekonomiska verktygen är financial incentives, insurance, catastrophic bonds, payments for ecosystem services, pricing water to encourage universal provision and careful use, microfinance, disaster contingency funds, cash transfers, public-private partnerships (IPCC, 2014a, sida 27). IPCC (2014a) diskuterar också mekanismer som sätter pris på koldioxid, såsom utsläppsrätter. Innovationer och investeringar i miljö- och klimatvänlig teknik och infrastruktur är ett annat förslag. De menar vidare att den privata sektorn tillsammans med den offentliga sektorn spelar en avgörande roll för att finansiera åtgärder som kan mildra följderna av klimatförändringarna (IPCC, 2014b).

Initiativ från tankeomedjor och NGOs

Divest-invest

År 2011 startades rörelsen Divest-Invest (www.divest-invest.org). Rörelsen vill öka hastigheten på omställningen från fossil energi till rena och förnybara energikällor genom att mobilisera privat och publikt kapital. Initiativet kom från studentaktivister på en handfull universitet som vill få sina universitet att agera fossilfritt genom sitt kapital. Divest-invest fick snabbt en global spridning, och gick från att ha fokus på universitetsägt kapital till allt kapital, från enskilda individer till institutioner. Rörelsen Divest-Invest stöds av ett flertal organisationer, däribland Fossil free och 350 (som syftar på behovet av att reducera CO2 till mindre än 350 ppm). Divesteringskampanjer har genomförts tidigare (t ex gentemot tobaksindustrin och regimer/länder, däribland Sydafrika under apartheidperioden). Divesteringen från olja, kol och

gas är dock den kampanj som spridit sig snabbast, och som fått störst förändring till stånd (Ansar, Caldecott och Tilbury, 2013).

Carbon tracker initiative

Carbon tracker initiative (CTI) är en finansiell och icke-vinstdriven tankesmedja som möjliggör en klimatsäker global energimarknad genom att synliggöra klimatdata för kapitalmarknaden.

Fossil Free Indexes

Finans- och kapitalmarknaden saknar en indexering av företag som är helt fossilfria. Då det är svårt att screena ut vilka dessa företag och fonder är har ett omvänt initiativ tagits, där divestering ur kol, olja och gas står i centrum. Fossil free indexes startade 2013 av forskare och analytiker från miljö- och finansvärlden. De listar de 200 företag vars så kallade fossila reserver anses vara mest betydande i sin ”Carbon Underground 200”-lista. (Fossil free indexes, 2015)

Europa och europeiska unionen

I Europa är det Sverige och Norge som diskuterat och agerat kring fossilfria kapitalplaceringar.

Inom EU förefaller klimatinitiativ för finanssektorn saknas?

Dock kan noteras att EU antagit ett direktiv hösten 2014, där utökad hållbarhetsrapportering krävs från stora företag. Sveriges regering har under januari-mars 2015 haft en remissrunda kring sina författningsförslag utifrån EU-direktivet. Koldioxidrapportering nämns inte explicit, men rapportering-en ska omfatta frågor om miljö, sociala förhållanden och personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. (Regeringskansliet, justitiedepartementet, 2014)

Norge: I Norge vill man mäta koldioxidavtryck och styra om sina innehav mot lägre klimatbelastning

Norska statens pensionsfond

I Norge har statens pensionsfond under 2014 analyserat hur de ska förhålla sig till sina innehav i kol- och oljeföretag. Expertgruppen förespråkar ett aktivt ägarskap av dessa innehav, snarare än exkludering. De menar att fossil energi kommer vara en del av energimixen för flera decennier framöver, och att ett gott ägarskap är ett bättre alternativ än ett dåligt ägarskap. Som en stor, långsiktig ägare med tydligt uttalat aktivt ledarskap och engagemang och strategier för klimatutmaningen menar expertgruppen att norska statens pensionsfond har goda möjligheter att utöva ett gott ägarskap. Expertgruppen understryker också att det är svårt att se hur en generell uteslutning av kol- och oljeföretag skulle kunna vara förenligt med norska statens roll som producent av fossil energi. (Skancke, Dimson, Hoel, Kettis, Nystuen och Starks, 2014).

Det norska pensions-, finans- och försäkringsbolaget KLP

I Norge förvaltas pensionerna till personer anställda inom kommuner och fylkeskommuner (motsvarar svenska län) inom Kommunal Landspensjonskasse (KLP). KLP erbjuder också försäkringar och finansiella tjänster såsom bolån. KLP-koncernen förvaltar 2015 ett kapital om 470 miljarder norska kronor (KLP, 2015). Under 2014 beslutade KLP att de framöver ska mäta

och rapportera portföljernas koldioxidavtryck. De beslutade också att exkludera kolföretag ur sitt innehav. Vidare beslutade de öronmärka investeringar till nyetablering av förnybar energiproduktion, samt att utöka investeringen med en halv miljard från tidigare 19 miljarder NOK. I koldioxidintensiva företag som KLP har innehav i ska ägarskapet vara aktivt. (KLP, 2014)

Oslo stad divesterar kol

Oslo stad har sålt av sitt innehav i kolföretag (US\$7 million) enligt beslut från mars 2015 (NRK, 2015).

Börsen i Oslo synliggör gröna placeringar

Oslo börs är först i världen att grönlista sina investeringsalternativ. Börsens vd säger att många investerare vill göra gröna placeringar, och att marknadens efterfrågan nu gör att man lyfter fram dessa.

Sverige - nationella trender

I Sverige är det några institutionella placerare som valt att begränsa alternativt helt exkludera placeringar i kol-, olja- respektive gasföretag. Dessa presenteras nedan.

Klimatkommunerna arrangerade i mars 2015 en fullsatt konferens om gröna finanser, ansvarsfulla, fossilfria placeringar och gröna obligationer (Klimatkommunerna, 2015). Konferensen filmades och filmklipp samt annan konferensdokumentation återfinns på Klimatkommunernas webbsida.

SWESIF, Sveriges forum för hållbara investeringar, arrangerade två seminarier på temat ”Investerare och den nya klimatekonomi” respektive ”Så minskar vi kapitalets klimatpåverkan” under 2014 (SWESIF, 2015). Bland SWESIFs medlemmar återfinns banker, fond- och försäkringsbolag liksom institutionella kapitalplacerare.

Svenska organisationer som fasar ut innehav av företag från fossil energi-sektorn

I Sverige har följande institutioner beslutat att begränsa alternativt helt utesluta placeringar i fossil energi: Svenska kyrkan, Diakonia, Chalmers tekniska högskola och högskolan i Jönköping (båda stiftelser), Centerpartiet samt Världsnaturfonden Sverige. Därutöver har några kommuner fattat beslut i samma riktning: Örebro kommun har fattat beslut om att helt utesluta placeringar i fossil energi (Örebro kommun, 2014), liksom Västerås (Samarbete för Västerås, 2015). Göteborgs stad (Göteborgs stad, 2014) och Helsingborgs kommun (Helsingborg, 2015) har fattat beslut om att begränsa placeringarna i företag som utvinnet fossil energi.

Örebro kommun exkluderar fossil energi i kapitalförvaltningen och emitterar gröna obligationer

Örebro kommun har fattat många strategiskt viktiga beslut om insatser för att uppnå ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Kommunens kapitalplaceringar ska leda i samma riktning. Genom hållbar och ansvarsfull kapitalförvaltning av kommunens medel kan företag i Sverige och i världen medverka till att Örebro kommun ökar måluppfyllelsen inom det fastställda miljöprogrammet. De fondförvaltare som kommunen anlitar ska följa FN:s principer för ansvarfulla investeringar (UNPRI) och företagen i fonden ska följa UN Global Compact grundläggande principer om mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och antikorrupktion för ett ansvarfullt företagande. Placeringar ska heller inte ske i företag vars omsättning huvudsakligen härrör från produktion och distribution av tobak, alkohol, droger, kommersiell spelverksamhet, krigsmateriel och pornografi. Sedan 2014 ska vidare inga placeringar göras i företag som ägnar sig åt prospektering, exploatering, utvinning eller produktion av olja, gas, oljesand och annan okonventionell fossil olja. På motsvarande sätt placerar kommunen inte i företag inom kolbranschen. (Örebro kommun, 2014)

För att Örebro kommun ska kunna efterleva placeringspolicyn avseende divestering från fonder som omfattar olja- och kolföretag behöver finansmarknaden ställa om och erbjuda ett utbud av fossilfria investeringsalternativ. Under en övergångsperiod accepteras därför investeringar där fossil energi får utgöra en mindre andel av innehavet. Kommunen gjorde i september 2014 en upphandling av fonder för placering i kommunens placeringsportföljer. I upphandlingen offererades ingen global aktiefond eller företagsobligationsfond som uppfyllde de fossilfria kravet. (Örebro kommun, 2015)

Kommunen gör en extern granskning av alla innehav utifrån fastställd placeringspolicy. Granskningen av innehavet 2014 genomfördes av GES Investment Services AB. Granskningen visar att det inte finns något innehav som bryter mot UNPRI eller UN Global Compact. När det gäller divestering från olja- och kol visar granskningen av kommunens placeringar att kommunen vid årsskiftet har en andel fossilt innehav som uppgår till 80 mnkr eller 2,2 % av totalt placerade medel på 3,6 mdkr. Kommunen har under hösten 2014 fört en dialog med ett antal fondbolag om fossilfria alternativ. Utifrån den diskussionen har flera fondbolag har meddelat att man under 2015 kommer ta fram fossilfria alternativ. Kommunen kommer därför under 2015 att genomföra en ny upphandling av globala aktiefonder och företagsobligationsfonder för att möjliggöra att kommunens mål på noll procent innehav av fossil energi i kommunens placeringar uppnås. Kommunen har även bidragit till att ta fram gröna investeringsmöjligheter för omvärlden genom den gröna obligationen som emitterades 2014. (Örebro kommun, 2015)

Örebro kommuns arbete med miljö- och klimathänsyn i sin kapital- och skuldförvaltning lyftes särskilt fram av tidskriften Miljöaktuellt när Örebro kommun utsågs till årets miljökommun 2015 (Miljöaktuellt, 2015).

Svenska kapitalförvaltare

Svenska kapitalförvaltare deltar i flera finansledda, globala klimatinitiativ. I tabell 1 framgår vilka svenska aktörer som engagerats sig i respektive initiativ i april 2015. Initiativen beskrivs närmare ovan.

	Montreal Carbon Pledge	Portfolio Decarbon- ization Coalition	Global Investor Statement on Climate Change
Första AP-fonden	✓		✓
Andra AP-fonden			✓
Tredje AP-fonden	✓		
Fjärde AP-fonden	✓	✓	✓
Folksam	✓		✓
Nordea	✓		✓
Svenska kyrkan		✓	✓
Swedbank Robur Fonder	✓		✓
Öhman fonder	✓		

Tabell 1. Svenska aktörer som undertecknat olika finansledda klimatinitiativ.

Ekonomi- och hållbarhetsavdelningen vid Örebro kommun har under det senaste halvåret träffat flera svenska kapitalförvaltare som uppger att de håller på att utveckla mät- och redovisningsmetoder för klimatbelastningen från sina fonder.

SvD startar sajten "Hållbar Finans"

SvD startar sajten "Hållbar Finans" i april 2015. Bland annat ska fokus ligga på etiska fonder, med guidning till hur man som privatperson kan välja hållbara produkter och tjänster, t ex hur man kan placera sina pensionspengar för att veta att de används för att skapa ett hållbart samhälle. (SvD näringsliv, 2015.04.27)

Vilka metoder kan styra bort från problemen?

Nedan presenteras kortfattat förslag på åtgärder, aktiviteter och initiativ för att styra bort från problemen. Dessa bygger på de rekommendationer som presenterats av bland annat Alfredsson och Wijkman (2014), Global commission on the economy and climate (2014), Natural Capital Declaration, UNEP Finance Initiative och Global Canopy Programme (2012), Mulder m fl (2013), United Nations Conference on Sustainable Development (2012), UNDESA, Division for Sustainable Development (2012), United Nations Environment Programme (2011), United Nations Environment Programme Finance Initiative (2013) samt Världsnaturfonden WWF (2014; 2015).

Vad kan finansmarknaden göra?

Finansmarknaden behöver införa CO2-redovisningar av placerat kapital

Aktier respektive fonder är två vanliga sätt att placera kapital. När kapitalet placeras i aktier finns vissa möjligheter att följa klimatpåverkan av aktieinnehavet. Detta kan ske genom att granska företagets miljö- och energirapporter, eller genom att välja att investera i företag som producerar förnybar energi. Ibland har företagen även använt sig av greenhouse gas-protokollet (GHG-protokollet, närmare beskrivet i bilaga 1). Det kan dock vara mycket krävande att göra jämförelser mellan olika alternativa placeringar. När det gäller fonder är det i dagsläget ytterst svårt att bedöma klimatpåverkan av ett fondinnehav. Detta gäller oavsett om man är en privatperson eller en institutionell placerare, och oberoende av var i världen man befinner sig. Vi vet helt enkelt inte vilken klimatpåverkan vårt fondinnehav utgör.

Vad kan staten göra?

Tillämpa ett urval av rekommendationerna från den globala kommissionen om ekonomi och klimats rapport Better growth better climate (Global commission on the economy and climate, 2014):

- Integrera klimatet i ekonomiska beslutsprocesser. Säkerställa systematiska mät- och uppföljningsmetoder, göra konsekvensanalyser och integrera avrapporteringen i ordinarie styrnings- och ledningssystem.
- Skicka starka signaler till marknaden om vad era klimatåtaganden betyder för dem.
- Investera i ren och förnybar energi.
- Fasa ut subventioner till fossil energi och använd samhällsplaneringen till en god och energieffektiv bebyggd miljö.
- Skala upp innovationerna i låg-koldioxid och klimatresilient teknik och öka investeringarna i forskning och utveckling av ren och förnybar energi. Öka farten på omställningen från smutsig kolenergi.

Finansmarknaden behöver införa koldioxidredovisningar av placerat kapital. Ställ krav på att alla banker, fond- och försäkringsbolag redovisar klimatbelastningen i sina verksamheter och innehav. Säkerställa att klimatredovisningen görs enhetligt och lättillgängligt. På så vis kan enskilda sparare - såväl privatpersoner som institutionella placerare – enkelt kan ta aktiva beslut i val av t ex fond.

Kräv att finansmarknaden (banker, fond- och försäkringsbolag) bidrar till omställningen till ett klimatneutralt Sverige 2050. På liknande sätt som finansbranschen är omgärdad av lagstiftning avseende t ex kapitaltäckning så bör de ha krav på sig att arbeta målriktat mot klimatneutralitet i sina verksamheter. Målet bör vara att deras verksamheter ska vara klimatneutrala 2050. Krav på klimatneutrala banker, fond och försäkringsbolag kommer att gynna såväl klimatet som den klimatvänliga investeraren. Kraven på koldioxidredovisning och klimatneutralitet kommer att medföra att låneinstitut behöver höja priset på pengar för klimatovänliga investeringar, medan priset på pengar för klimatvänliga investeringar kommer att sjunka. Då många investeringar är klimatovänliga kommer en konkurrens om klimatvänliga investeringar att uppstå mellan förvaltarna, till gagn för såväl klimatet som dessa låntagare.

Svenska sparare vill att deras kapital ska bidra aktivt till hållbara klimatlösningar. Se till att statliga pensionspengar bidrar till en hållbar och klimatvänlig utveckling. Klimatsäkra AP-fonderna. Ge AP-fonderna i uppdrag att omgående avveckla sina innehav i fossil energi-företag. Genom AP-fondernas efterfrågan på fossilfria placeringsmöjligheter skulle marknaden drivas på rejält, vilket skulle underlätta för kommunerna i deras strävan efter fossilfria placeringar. Utöka dessutom förväntningarna på att de utövar ett aktivt ägarskap för hela sitt innehav, med målet att hålla mänskligheten innanför de planetära systemgränserna.

Underlätta för cirkulära produktionssystem och motverka linjära produktionssystem. Möjliggör för kommuner att premiera långlivade tjänster istället för kortlivade produkter.

Säkerställ att företag koldioxidrapporterar genom att koldioxidutsläpp inkluderas i kommande lagstiftning om hållbarhetsrapportering för stora företag (remissrundan avslutades sista mars 2015, regeringskansliet, justitiedepartementet, 2014). Inkludera även naturkapital och ekosystemtjänster i redovisningskraven, i enlighet med the Natural Capital Declaration (2012).

Staten behöver vara ett gott exempel. Koldioxidrapportera utifrån ett konsumtionsperspektiv. Divestera från kol-, olja- och gasinnehav. Utöva ett aktivt ägarskap. Klimatberäkna statens budget.

Ränteavdraget för hushållens bostadslån gör ingen skillnad mellan lån som tas för att sätta upp solceller och lån som tas för att byta ut fullt fungerande kök. När det gäller klimatfrågan skulle ränteavdraget kunna vara ett stöd för hushållens energiinvesteringar.

Vad kan kommuner, landsting och regioner göra?

Kapitalförvaltning

Klimat- och miljösäkra kapitalförvaltningen. Formulera hållbara placeringsdirektiv. Efterfråga och ställ krav på placeringsmöjligheter som tar hänsyn till både det monetära kapitalet och planetens framtid. Efterfråga hur det egna kapitalet påverkar – och påverkas - av klimatet. Välj förvaltare som erbjuder mätbara strategier för att hålla den globala uppvärmningen under två grader, genom investeringar i energieffektivisering och förnybar energi i enlighet med miljö- och klimatforskningens slutsatser.

Efterfråga att de som förvaltar kapital och skulder för regionen redovisar klimat- och miljöbelastningen i sina verksamheter och innehav.

Skuldförvaltning

När lån behöver tas för att möjliggöra investeringar: undersök om investeringen kan klassas som en ”grön” investering. Låna upp kapitalet genom att emittera en grön obligation alternativt låna via Kommuninvests gröna lån (Kommuninvest, 2015). På så vis är kredittagaren med och utökar marknaden av miljövänliga placeringsalternativ.

Vad kan enskilda personer göra?

Fråga sin fondförvaltare eller bank hur det privata sparandet påverkar – och påverkas - av klimatet. Efterfråga placeringsmöjligheter som tar hänsyn till såväl monetärt kapital som planetens framtid.

Uppmana regeringen och riksdagen att ge AP-fonderna i uppdrag att utveckla sin förvaltning i linje med klimatforskningens slutsatser för att klara klimatutmaningen.

Referenser

- Alfredsson, Eva, Wijkman, Anders (2014). The Inclusive Green Economy. Shaping society to serve sustainability — minor adjustments or a paradigm shift? MISTRA (The Swedish Foundation for Strategic Environmental Research).
- Ansar, Atif, Caldecott, Ben and Tilbury, James (2013). Stranded assets and the fossil fuel divestment campaign: what does divestment mean for the valuation of fossil fuel assets? Stranded assets programme, Smith school of enterprise and the environment, University of Oxford.
- Carbon tracker initiative: www.carbontracker.org
- Carbon tracker initiative (2015). Broschyr om Carbon tracker initiative.
- Divest-Invest: www.divestinvest.org
- Fossil free indexes: www.fossilfreeindexes.com
- Global commission on the economy and climate (2014). Better growth better climate. The new climate economy report. The synthesis report.
- Global investor statement on climate change, www.investorsonclimatechange.org
- Global Reporting initiative, www.globalreporting.org
- Greenhouse gas protocol, www.ghgprotocol.org
- Göteborg stad (2014). Finanspolicy och finansiella riktlinjer för Göteborgs stad.
- Helsingborg (2015). Kraftig skärpning för ökad hållbarhet i Helsingborgs stads nya placeringsriktlinjer.
- IPCC, 2014: Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Edenhofer, O., R. Pichs-Madruga, Y. Sokona, E. Farahani, S. Kadner, K. Seyboth, A. Adler, I. Baum, S. Brunner, P. Eickemeier, B. Kriemann, J. Savolainen, S. Schlömer, C. von Stechow, T. Zwickel and J.C. Minx (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA.
- Ki-moon, Ban, (2014). Citat från IPCCs presskonferens i Copenhagen, 2 november 2014.
- Klimatkommunerna (2015). Gröna finanser, ansvarsfulla investeringar och gröna obligationer. Konferensdag 24 mars 2015, Göteborg.
- Klimatkompassen, www.klimatkompassen.se.
- KLP (2014). Karbonutredning: Investeringar i fossil energi.
- KLP: www.klp.no
- Kommuninvest (2015). Gröna lån – Nu kan alla låna grönt. (1 juni 2015)
- Miljöaktuellt (2015). [Miljöaktuelltts kommunrankning 2015: Hemligheten bakom Örebros förstaplats.](#) Publicerad 2015.06-25.
- Montreal carbon pledge (2014-2015). The Montreal carbon pledge.
- Mulder, I, Mitchell AW, Peirao, P, Habtegaber, K, Cruichshank, P, Scott, G., Meneses, L (2013). The NCD Roadmap: implementing the four commitment of the Natural Capital Declaration. UNEP Finance initiative, Geneva and Global Canopy Programme, Oxford.
- Natural Capital Declaration (2012). The natural capital declaration. A commitment by financial institutions to mainstream natural capital in financial products and in accounting, disclosure and reporting frameworks. UNEP Finance Initiative och Global Canopy Programme.
- NRK (2015). Oslo legger kull på hylla. (Publicerat 2015.03.02).
- Obama, Barack (2014). Den första tv-intervjun med fokus enbart på klimatförändringar som genomförts med Obama. Tv-programmet Years of Living Dangerously, 14 juni 2014.
- OECD, Green growth, <http://www.oecd.org/greengrowth/>
- Oslo Børs (2015). Increasing the visibility of green investment choices today. (29 January 2015).
- Portfolio Decarbonisation Coalition, www.unepfi.org/pdc/
- PwC (2014). Swedish Capital Allocated to Global Energy Investments. Världsnaturfonden.
- Regeringskansliet, Justitiedepartementet (2014). Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldsfrågor. Ds 2014:45.

Samarbete för Västerås (2015) Ny finanspolicy antagen – nu blir kommunens placeringar fossilfria – ett viktigt steg för grönare finanser! Samarbete för Västerås - Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna.

Skanche, Martin, Dimson, Elroy, Hoel, Michael, Kettis, Magdalena, Nystuen, Gro and Starks, Laura (2014). Fossil-fuel investments in the Norwegian pension fund global: addressing climate issues through exclusion and active ownership. A report by the expert group appointed by the Norwegian ministry of finance.

SvD Näringsliv (2015). Maria Rimpi, näringslivschef på SvD: Hållbarhetsarbetet är viktigt för svenskt näringsliv. (2015.04.28)

Sveriges miljö- och finansdepartement (2014). Riksdagen och fossilbubblan. Radioprogrammet Klotet, publicerat 26 mars 2014.

Sveriges radio (2014). Riksdagen och fossilbubblan. Radioprogrammet Klotet, publicerat 26 mars 2014.

SWESIF, Sveriges forum för hållbara investeringar (2015). Kalendarium över genomförda seminarier.

United Nations World Commission on Environment and Development (1991). Our Common Future.

UN Climate summit (2014). Economic drivers. Divest-Invest Global Movement. Action Statement and Action Plan. UN Headquarters.

United Nations Conference on Sustainable Development (2012). Rio+20. Brazil, 20-22 June 2012.

UNDESA, Division for Sustainable Development (2012). A guidebook to the Green Economy. Issue 1: Green Economy, Green Growth, and Low-Carbon development – history, definitions and a guide to recent publications.

UNEP Finance Initiative and United Nations Global Compact (2015). PRI Principles for Responsible Investment. An investor initiative in partnership with UNEP Finance Initiative and the UN Global Compact.

United Nations Environment Programme (2011). Towards a green economy. Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. A Synthesis for Policy Makers.

UNEP Inquiry (2014). Inquiry into the Design of a Sustainable Financial System: Policy Innovations for a Green Economy.

UNPRI (2015). Towards COP21 – Update on PRI action on climate change. 10th March 2015.

United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI) (2013). Portfolio carbon – Measuring, disclosing and managing the carbon intensity of investments and investment portfolios. UNEP FI Investor Briefing.

University of Cambridge, Institutional Investors Group on Climate Change, UNEP Finance Initiative (2014). Climate Change: Implications for Investors and Financial Institutions. Key Findings from the Intergovernmental Panel on Climate Change Fifth Assessment Report.

Världsnaturfonden WWF (2015). Du äger! Svenska aktiefonders ägande av fossila reserver.

Världsnaturfonden WWF (2015). Earth hour klimatbarometern 2015.

Världsnaturfonden WWF (2014). Du äger! Svenska investeringar i energisektorn och kapitalets klimatpåverkan.

World Resource Institute (2014). The carbon budget. Infographic.

Weyzig, Francis, Kuepper, Barbara, van Gelder, Jan William, van Tilburg, Rens (2014). The price of doing too little too late. The impact of the carbon bubble on the EU financial system. A report prepared for the Greens/EFA Group – European parliament. Sustainable finance lab, Profundo, Green European foundation. The report was commissioned by: The greens, European free alliance in the European parliament.

Örebro kommun (2014). Placeringspolicy för Örebro kommun. Ks 625/2014.

Örebro kommun (2015). Årsredovisning Örebro kommun 2014.

Bilaga 1 - Beräkning av koldioxidutsläpp

Den vanligaste redovisningsstandarden för att beräkna koldioxidutsläpp är greenhouse gas-protokollet (GHG-protokollet) (www.ghgprotocol.org). GHG-protokollet utvecklades 2001 av World Resources Institute (WRI) och World Business Council on Sustainable Development (WBCSD). Till trots för att GHG-protokollet är det vanligast använda instrumentet för att mäta koldioxidutsläpp inom företag är det inte särskilt vanligt att GHG-protokollet tillämpas. På GHG-protokollets hemsida uppges att antalet företag som tillämpar metoden kan räknas i hundratal. Det finns dock flera andra metoder för att beräkna koldioxidutsläpp inom företag. Som exempel erbjuder Svenskt näringsliv sina medlemmar en CO2-kalkylator (www.klimatkompassen.se). CO2-kalkylatorn togs initialt fram i Danmark. Den baserar sig på GHG-protokollet men är även en vidareutveckling av de brittiska mätmetoden Carbon Footprint Calculator.

Sammanfattningsvis är det långt kvar innan alla företag mäter, följer och rapporterar sina koldioxidutsläpp. Innan det sker på ett enhetligt sätt är det svårt att vara en ansvarsfull investerare. Att vara tydlig med vilka krav man ställer som investerare blir därför centralt för att driva på utvecklingen.